

ĐỔI MỚI PHƯƠNG THỨC LÃNH ĐẠO CỦA ĐẢNG ĐỐI VỚI NHÀ NƯỚC

★ THS TRỌNG CƯỜNG

★ TS TRẦN MINH

Ban Tổ chức Trung ương

● **Tóm tắt:** Trong hoạt động lãnh đạo của Đảng với tư cách của Đảng cầm quyền, sự lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước là trọng tâm. Bài viết tập trung làm rõ những vấn đề chung về phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước; đề xuất một số nội dung cơ bản nhằm tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo để phù hợp với quá trình xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, vừa bảo đảm tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, vừa phát huy cao nhất vai trò, trách nhiệm của Nhà nước.

● **Từ khóa:** phương thức lãnh đạo của Đảng; Đảng lãnh đạo Nhà nước.

1. Lý luận chung về phương thức lãnh đạo của Đảng và phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước

Phương thức lãnh đạo của Đảng là tổng thể các hình thức, phương pháp, cách thức, quy chế, quy định, quy trình, phong cách, lễ lối làm việc... mà Đảng sử dụng để tác động vào đối tượng lãnh đạo nhằm thực hiện thắng lợi Cương lĩnh chính trị, đường lối, các nghị quyết của Đảng, xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Bổ sung, phát triển năm 2011) xác định những phương thức lãnh đạo là: “Đảng Cộng sản Việt Nam là Đảng cầm quyền, lãnh đạo Nhà nước và xã hội. Đảng lãnh

đạo bằng cương lĩnh, chiến lược, các định hướng về chính sách và chủ trương lớn; bằng công tác tuyên truyền, thuyết phục, vận động, tổ chức, kiểm tra và bằng hành động gương mẫu của đảng viên. Đảng thống nhất lãnh đạo công tác cán bộ và quản lý đội ngũ cán bộ, giới thiệu những đảng viên ưu tú có năng lực và phẩm chất vào hoạt động trong các cơ quan lãnh đạo của hệ thống chính trị. Đảng lãnh đạo thông qua tổ chức đảng và đảng viên hoạt động trong các tổ chức của hệ thống chính trị, tăng cường chế độ trách nhiệm cá nhân, nhất là người đứng đầu. Đảng thường xuyên nâng cao năng lực cầm quyền và hiệu quả lãnh đạo, đồng thời phát huy mạnh mẽ vai trò, tính chủ động, sáng tạo và trách nhiệm của các tổ chức khác trong hệ thống chính trị”⁽¹⁾.

Phương thức lãnh đạo của Đảng là một bộ phận quan trọng của công tác xây dựng Đảng, có vai trò rất lớn đối với xây dựng Đảng vững mạnh về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ; củng cố, nâng cao uy tín và hiệu quả lãnh đạo của Đảng. Có phương thức lãnh đạo đúng đắn, các nghị quyết, chủ trương của Đảng được tổ chức thực hiện hiệu quả trong thực tiễn, được nhân dân thừa nhận.

Thực tế cho thấy, khi đã có đường lối, chủ trương đúng, có tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ có chất lượng, nhưng Đảng không tạo lập được phương thức lãnh đạo đúng đắn, phù hợp, thì hiệu quả lãnh đạo thấp, thậm chí nhiều khi đường lối, chủ trương đúng còn bị vô hiệu hóa.

Trên tinh thần đó, phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước gồm: Đảng lãnh đạo Nhà nước bằng cương lĩnh, chiến lược, các định hướng về chính sách và chủ trương lớn đối với công tác quản lý của Nhà nước; bằng công tác tuyên truyền, thuyết phục, vận động, tổ chức và công tác kiểm tra, giám sát đối với tổ chức đảng và đảng viên trong các cơ quan nhà nước; bằng hành động gương mẫu của đảng viên hoạt động trong các cơ quan nhà nước. Trong công tác cán bộ, Đảng giới thiệu những đảng viên ưu tú có năng lực, phẩm chất vào hoạt động trong cơ quan lãnh đạo của cơ quan nhà nước. Đảng lãnh đạo Nhà nước thông qua tổ chức đảng và đảng viên hoạt động trong các cơ quan nhà nước, tăng cường trách nhiệm cá nhân, nhất là người đứng đầu.

Đảng thường xuyên nâng cao năng lực lãnh đạo, cầm quyền và hiệu quả lãnh đạo, đồng thời phát huy mạnh mẽ vai trò, tính chủ động, sáng tạo và trách nhiệm của Nhà nước. Điều 4 Hiến pháp năm 2013 khẳng định: “Đảng Cộng sản Việt Nam... là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội”. Theo quy định này của Hiến pháp, Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo mọi mặt hoạt động của bộ máy nhà nước ta, đặc biệt là lãnh đạo các cơ quan nhà nước thể chế hóa, cụ thể hóa các nghị quyết, chủ trương của Đảng thành chính sách, pháp luật, chương trình công

tác và tổ chức thực hiện; lãnh đạo xây dựng tổ chức bộ máy và lãnh đạo các hoạt động của bộ máy đó; lãnh đạo phối hợp hoạt động của bộ máy nhà nước với các tổ chức khác trong hệ thống chính trị.

Về lãnh đạo xây dựng bộ máy nhà nước, trước hết Đảng lãnh đạo Quốc hội xây dựng và ban hành Hiến pháp, pháp luật về tổ chức bộ máy

nhà nước. Trên cơ sở luật đã ban hành, Đảng lãnh đạo các cơ quan nhà nước và đội ngũ cán bộ của Đảng xây dựng, củng cố, kiện toàn tổ chức; đào tạo, bồi dưỡng, bố trí sử dụng và quản lý đội ngũ cán bộ hoạt động trong bộ máy nhà nước, bảo đảm thực hiện đúng nguyên tắc và thể chế hoạt động, mục tiêu phục vụ của Nhà nước, giữ vững vai trò của Đảng cầm quyền, thực hiện tốt chức năng xã hội của Nhà nước.

Trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, Đảng lãnh đạo các cơ quan nhà nước tuân theo quy định của pháp

Phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước gồm: Đảng lãnh đạo Nhà nước bằng cương lĩnh, chiến lược, các định hướng về chính sách và chủ trương lớn đối với công tác quản lý của Nhà nước; bằng công tác tuyên truyền, thuyết phục, vận động, tổ chức và công tác kiểm tra, giám sát đối với tổ chức đảng và đảng viên trong các cơ quan nhà nước; bằng hành động gương mẫu của đảng viên hoạt động trong các cơ quan nhà nước.

luật là vấn đề đặc biệt quan trọng. Theo đó, sự lãnh đạo của Đảng tập trung lãnh đạo hoạt động lập pháp, giám sát và quyết định những vấn đề quan trọng của đất nước của Quốc hội. Trong lĩnh vực hành pháp, Đảng lãnh đạo các hoạt động của Chính phủ và ủy ban nhân dân các cấp kiện toàn tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ, xây dựng quy chế làm việc của các tổ chức đảng hoạt động trong các bộ, cơ quan ngang bộ và cơ quan chuyên môn thuộc ủy ban nhân dân; xác lập mối quan hệ công tác giữa các cơ quan đảng và người đứng đầu các cơ quan thực hiện quyền hành pháp...

Đối với lĩnh vực tư pháp, Đảng lãnh đạo các cơ quan trong lĩnh vực tư pháp, bảo vệ pháp luật trong công tác điều tra, xét xử và bảo vệ pháp luật, bảo đảm an ninh, trật tự và quyền con người, quyền công dân.

Đảng lãnh đạo phối hợp hoạt động của bộ máy nhà nước với các tổ chức khác trong hệ thống chính trị. Với vai trò hạt nhân chính trị, người lãnh đạo, chỉ đạo và tổ chức mọi hoạt động của hệ thống chính trị nước ta, Đảng lãnh đạo xây dựng cơ chế phối hợp hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội với bộ máy nhà nước; xác định quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm của các tổ chức đó và công dân với bộ máy nhà nước.

2. Tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước

Tại Đại hội VI của Đảng (năm 1986) khởi đầu công cuộc đổi mới, Đảng đã xác định: “Đảng phải trưởng thành về lãnh đạo chính trị, phát triển và cụ thể hóa đường lối, đề ra những giải pháp đúng đắn đối với những vấn đề mới của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Để tăng cường sức chiến đấu và năng lực tổ chức thực tiễn của mình, Đảng phải đổi mới về nhiều mặt: đổi mới tư duy, trước hết là tư duy

kinh tế; đổi mới tổ chức; đổi mới đội ngũ cán bộ; đổi mới phong cách lãnh đạo và công tác”⁽²⁾. Đây là những nội dung rất cơ bản mà Đảng cần đổi mới để lãnh đạo thực hiện thắng lợi mục tiêu, nhiệm vụ của công cuộc đổi mới đã được xác định. Trong đó, Đảng ta đã đề cập đến đổi mới phong cách lãnh đạo và công tác của Đảng - một nội dung quan trọng của đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng, trong đó có đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước.

Về đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước, Ban Chấp hành Trung ương, Bộ Chính trị, Ban Bí thư căn cứ vào Nghị quyết Đại hội VII và Hiến pháp năm 1992, từng bước hoàn thiện và cụ thể hóa các quan điểm, nguyên tắc về xây dựng Nhà nước của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân; lãnh đạo Nhà nước xây dựng luật về tổ chức cơ quan nhà nước; xây dựng các văn bản pháp luật để đưa vào thực hiện.

Đến Đại hội XI, Đảng ta bổ sung thêm những nội dung cần thiết của đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng: “Tập trung rà soát, bổ sung, điều chỉnh, ban hành mới, xây dựng đồng bộ hệ thống các quy chế, quy định, quy trình công tác để tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với hoạt động của hệ thống chính trị. Khắc phục tình trạng Đảng bao biện, làm thay hoặc buông lỏng lãnh đạo các cơ quan quản lý nhà nước... Đổi mới phong cách, lề lối làm việc của các cơ quan lãnh đạo của Đảng từ Trung ương đến địa phương, cơ sở... Phát huy vai trò, trách nhiệm của các tổ chức đảng, đảng viên, cấp ủy viên hoạt động trong các cơ quan nhà nước... Đổi mới cách ra nghị quyết, tập trung lãnh đạo, chỉ đạo tổ chức thực hiện, kiểm tra, sơ kết, tổng kết việc thực hiện nghị quyết của Đảng”⁽³⁾.

Để thực hiện thắng lợi nhiệm vụ chính trị trong giai đoạn mới, Đại hội XIII của Đảng yêu cầu tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương thức lãnh đạo của Đảng đối với hệ thống chính trị, đặc biệt là với Nhà nước. Hội nghị Trung ương 6 khóa XIII đã ban hành nghị quyết chuyên đề về tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo, cầm quyền của Đảng đối với hệ thống chính trị trong thời kỳ mới.

Nội dung cơ bản đổi mới phương thức lãnh đạo, cầm quyền của Đảng đối với Nhà nước:

Một là, đổi mới việc chuẩn bị, ban hành nghị quyết của Đảng và phân công tổ chức, cán bộ phụ trách thực hiện nghị quyết

Tại Đại hội X, Đảng ta chỉ rõ: “Đổi mới cách ra nghị quyết, văn kiện và báo cáo phải ngắn gọn, thiết thực, cụ thể”⁽⁴⁾. Tập trung đổi mới, nâng cao chất lượng việc xây dựng chương trình, kế hoạch làm việc toàn khóa của cấp ủy và chỉ đạo các cơ quan tham mưu chuẩn bị những điều kiện cần thiết phục vụ việc xây dựng nghị quyết, như tài liệu, tư liệu và các phương tiện cần thiết. Đổi mới việc xây dựng dự thảo nghị quyết, xin ý kiến các tổ chức đảng, cơ quan nhà nước, đoàn thể. Đổi mới việc nghiên cứu, trao đổi và quyết định về chủ đề nghị quyết và việc xem xét, quyết định giao cho các cơ quan, tổ chức chủ trì đề án xây dựng dự thảo nghị quyết và các cơ quan phối hợp. Nâng cao chất lượng hội nghị để thảo luận, thông qua nghị quyết.

Đổi mới việc phân công tổ chức, cán bộ phụ trách từng công việc để tổ chức thực hiện nghị quyết đã ban hành trên cơ sở thực hiện nghiêm chỉnh chế độ tập thể lãnh đạo, cá nhân phụ trách. V.I.Lênin đã khẳng định sự cần thiết của việc thực hiện điều này trong quá trình hoạt động của các cơ quan lãnh đạo của Đảng. Cùng với lãnh đạo tập thể, theo V.I.Lênin “chúng ta đều phải có chế độ cá nhân phụ trách: nếu chế

độ tập thể lãnh đạo là cần thiết trong việc thảo luận những vấn đề cơ bản thì cũng cần có chế độ trách nhiệm cá nhân và cá nhân điều khiển để tránh hiện tượng lẽ mề và hiện tượng trốn trách nhiệm”⁽⁵⁾.

Hai là, đổi mới việc tổ chức thực hiện các nghị quyết của Đảng

Đổi mới việc quán triệt nghị quyết trong các tổ chức đảng và tuyên truyền, thuyết phục, vận động cán bộ, công chức trong các cơ quan nhà nước và nhân dân thực hiện nghị quyết của Đảng. Trong quán triệt nghị quyết, từng tổ chức đảng và từng tổ chức trong hệ thống chính trị trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ của mình cần tập trung vào những nội dung của nghị quyết liên quan trực tiếp đến tổ chức, đơn vị mình để xây dựng chương trình, kế hoạch thực hiện. Lãnh đạo các cơ quan thông tin đại chúng kịp thời tuyên truyền về nghị quyết của Đảng trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Tập trung chỉ đạo cơ quan nhà nước cụ thể hóa nghị quyết, xây dựng đề án, chương trình, kế hoạch thực hiện, xác định rõ các biện pháp cụ thể, phân công các bộ phận, cán bộ phụ trách từng khâu, từng công việc, những điều kiện bảo đảm thực hiện nghị quyết... Đổi mới việc xây dựng chương trình, kế hoạch của Chính phủ để thực hiện nghị quyết của Quốc hội và Ủy ban Thường vụ Quốc hội; ủy ban nhân dân thực hiện nghị quyết, chương trình của hội đồng nhân dân cùng cấp.

Ba là, đổi mới công tác tổ chức, cán bộ của cơ quan nhà nước

Tập trung rà soát, hoàn thiện quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của các tổ chức làm cơ sở để sắp xếp, kiện toàn tổ chức, bộ máy và cán bộ cơ quan nhà nước bảo đảm khoa học, tránh chồng chéo chức năng, nhiệm vụ. Đổi mới mạnh mẽ các khâu của công tác cán bộ gắn

với đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng: đánh giá, quy hoạch, bổ nhiệm, bầu cử, giới thiệu ứng cử, quản lý, thực hiện chính sách cán bộ, bảo đảm chọn và sử dụng đúng cán bộ, đặc biệt là người đứng đầu các cơ quan nhà nước. Đổi mới mạnh mẽ và tăng cường phân cấp hợp lý về quản lý cán bộ trong các cơ quan nhà nước.

Bốn là, phát huy mạnh mẽ vai trò của các tổ chức đảng và tính tiên phong, gương mẫu của đảng viên hoạt động trong các cơ quan nhà nước

Các tổ chức đảng trong các cơ quan nhà nước phải được xây dựng vững mạnh, không ngừng nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu, nêu cao tinh thần đấu tranh tự phê bình và phê bình nghiêm túc đối với những tiêu cực trong tổ chức đảng, cán bộ, đảng viên. Tập trung đổi mới nội dung, hình thức giáo dục, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của đảng viên đối với việc đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng; đảng viên phải tiên phong, gương mẫu thực hiện nghị quyết của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước, nhiệm vụ của địa phương, cơ quan, đơn vị. Coi trọng việc tạo điều kiện thuận lợi để đảng viên thực hiện tốt nhiệm vụ được giao. Đồng thời, từng đảng viên phải nêu gương, lời cuốn đong đảo cán bộ, công chức, viên chức và nhân dân thực hiện tốt nhiệm vụ của cơ quan, đoàn thể, địa phương.

Năm là, phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước

Có cơ chế để phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia ý kiến xây dựng nghị quyết, công tác cán bộ của Đảng. Phát huy vai trò giám sát, phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đối với hoạt động của các tổ chức đảng, cơ quan chính quyền, cán bộ, đảng viên, công chức các cơ quan nhà nước.

Sáu là, đổi mới, nâng cao chất lượng công tác kiểm tra, giám sát tổ chức đảng và đảng viên công tác trong các cơ quan nhà nước

Tập trung kiểm tra, giám sát việc nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cán bộ lãnh đạo chủ chốt, cán bộ, đảng viên về vị trí, vai trò, tác dụng của công tác kiểm tra, giám sát, nhất là công tác giám sát đối với sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, hoạt động của các cơ quan nhà nước; của cán bộ, công chức trong các cơ quan đảng, chính quyền. Đổi mới nội dung, hình thức công tác kiểm tra, giám sát, tập trung vào các lĩnh vực dễ xảy ra sai phạm.

Bảy là, đổi mới phong cách, lề lối làm việc

Tiến hành công việc này theo hướng mở rộng dân chủ, giữ vững kỷ cương, kỷ luật của Đảng và thực hiện nghiêm chỉnh quy chế làm việc, xây dựng và thực hiện tốt chương trình làm việc hàng tháng, hàng quý, hàng năm. Xác định rõ trọng tâm, trọng điểm cần lãnh đạo trong từng thời đoạn. Rèn luyện phong cách bám sát thực tiễn, giải quyết kịp thời những vấn đề nảy sinh, nói đi đôi với làm, coi trọng chỉ đạo, kiểm tra, tổng kết thực tiễn hoạt động của các cơ quan nhà nước □

Ngày nhận bài: 14-12-2022; Ngày bình duyệt: 15-12-2022; Ngày duyệt đăng: 19-12-2022.

(1), (3) ĐCSVN: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.88-89, 264.

(2) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, t.47, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006, tr.458.

(4) ĐCSVN: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, t.65, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2018, tr.358.

(5) V.I.Lênin: *Toàn tập*, t.39, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2005, tr.486.